

Tjänsteutlåtande

Utfärdat 2023-01-26

Diarienummer 0916/22

Strategisk samordning

Ann-Louise Eliasson

Telefon: 031-368 27 75

E-post:

ann-louise.eliasson@kretsloppochvatten.goteborg.se

Remiss: Motion av Stina Svensson (FI) om att återinföra projektet *Skrota skräpet*

Förslag till beslut

1. Kretslopp och vattennämnden avstyrker förslaget, antar bifogat yttrande som sitt eget och översänder det till kommunstyrelse som svar på remissen.

Sammanfattning

Kretslopp och vattennämnden har fått en motion av Stina Svensson (FI) på remiss från kommunstyrelsen med sista svarsdag 2023-02-28 (SLK 1123/22). Den avser ett förslag om att Kommunfullmäktige ska ge Kretslopp och vatten i uppdrag att återinföra projektet *Skrota skräpet*. Även förskolenämnden, grundskolenämnden samt äldre-, vård- och omsorgsförvaltningen har fått motionen på remiss.

Skrota skräpet syftade till att stötta Göteborgs Stads verksamheter att klättra högre upp i avfallstrappan. Arbetet bestod av tre delar: avfallssortering, avfallsförebyggande och återanvändning genom stadens interna bytessida ”Tage”.

Förvaltningen ser att det fortfarande finns förbättringspotential hos flera av stadens förvaltningar avseende avfallsfrågor. Kretslopp och vatten bedömer att ökade egna resurser för avfallsområdet inom dessa förvaltningar är en bättre lösning än att starta ett stödprojekt hos Kretslopp och vatten. Om projektet ändå beslutas att återstartas ser förvaltningen inget behov av att återta huvudmannskapet för Tage, då den interna bytessidan nu drivs av Göteborgs Stads leasing.

Kretslopp och vatten

Marianne Erlandson
Förvaltningsdirektör

Bilagor

1. Yttrande över motion av Stina Svensson (FI) om att återinföra projektet *Skrota skräpet*

Ärendet

Kretslopp och vattennämnden har att besluta om ett remissyttrande till kommunstyrelsen.

Kretslopp och vattennämnden har fått en motion av Stina Svensson (FI) på remiss från kommunstyrelsen med sista svarsdag 2023-02-28. Den avser ett förslag om att Kommunfullmäktige ska ge Kretslopp och vatten i uppdrag att återinföra projektet *Skrota skräpet*. Även förskolenämnden, grundskolenämnden samt äldre-, vård- och omsorgsförvaltningen har fått motionen på remiss.

Beskrivning av ärendet

Bakgrund –*Skrota skräpet* arbete 2017–2020

Skrota skräpet startades 2014 och avvecklades under 2020. Till en början finansierades det i projektform av stadens miljöstimulansmedel för att från 2017 bli en skattefinansierad process inom Kretslopp och vatten med en årlig budget på 4 miljoner kronor.

Processen *Skrota skräpet* syftade till att stötta Göteborgs Stads verksamheter att klättra högre upp i avfallstrappan och därmed minska miljöbelastningen. Arbetet bestod av tre delar: avfallssortering, avfallsförebyggande och återanvändning genom stadens interna bytessida ”Tage”. Målen var att minska antal verksamheter med ”blandat avfall” och avfallsmängderna från stadens verksamheter samt att cirkulera fler möbler och inventarier i staden. Kretslopp och vattens personal kontaktade olika verksamheter i staden för att komma på besök och få möjlighet att starta upp processer. Arbetet bedrevs så att säga ”från sidan” och inte alla kontaktade eller besökta verksamheter valde att delta aktivt.

Sorteringsdelen syftade till att skapa långsiktigt fungerande avfallshantering i verksamheterna genom att skapa sorteringsmöjligheter, kunskap, motivation och goda rutiner. Det gjordes genom att hjälpa verksamheterna att inventera befintlig avfallshantering, behov av avfallshantering samt genom att stötta ansvariga tjänstepersoner med att beställa ny lämplig sorteringsutrustning och tjänster för avfallshantering. Därutöver genomfördes insatser för att motivera och inspirera personal till sortering samt instruera praktiskt. Inom några av de tidigare stadsdelsförvaltningarna delfinansierade *Skrota skräpet* interna avfallssamordnare som stöttade verksamheter lokalt under 2017. *Skrota skräpet* arbetade mest tillsammans med förskolor, äldreboenden och grundskolor. Totalt slutförde 110 verksamheter sorteringsmetoden fullt ut under perioden 2017–2020.

Inom avfallsförebyggande genomfördes pilotprojekt som levererade vägledningar för olika verksamhetstyper. Processledning för att skala upp och förankra vägledningar genomfördes samt även coachning hos de verksamheter som genomförde förebyggandeprojekt. De verksamheter som tog sig an avfallsförebyggande fick stöd att arbeta enligt de framtagna vägledningarna med att minska sin materialförbrukning. Visst arbete enligt metodiken bedrevs parallellt av stadsdelsförvaltningarna utanför *Skrota skräpets* regi.

Arbetet med Tage innebar drift och underhåll av Tage-sidan, som under 2021 överfördes till Göteborgs Stads Leasing AB som ny huvudman.

Allt material som togs fram i *Skrota skräpet* finns tillgängligt på intranätet och goteborg.se i form av handledningar, checklistor, förslag på rutiner, inspirationsfilmer med mera.

Bakgrund –Skrota skräpets resultat och slutsatser

Skrota skräpet resulterade i ökad sortering och minskade avfallsmängder hos de verksamheter som deltog. Deltagande verksamheter minskade sina kostnader, om än inte på kort sikt i nivå med vad insatserna kostade.

Kretslopp och vatten upplevde att det var framgångsrikt med interna avfallssamordnare. En utvärdering som genomfördes 2018 visade också att avfallssamordnare var en uppskattad och effektiv metod för att få till positiv förändring för verksamheternas avfallshantering.

En viktig erfarenhet från *Skrota skräpet* var att det måste finnas en fungerande sortering på plats, för att verksamheterna skulle kunna ta sig an frågan om förebyggande.

En annan lärdom var att det mest effektiva arbetet följer principen ”uppifrån och ner”. Beslut om att prioritera avfallsfrågorna bör tas av chefer på förvaltnings-, bolags- eller områdesnivå. Besluten bör omsättas i handlingsplaner och rutiner för verksamheten och personalen behöver ges praktiska förutsättningar och tid att utföra dessa.

I slutrapporten från arbetet uppmanas verksamheter att följa lagen. Verksamheterna är i många fall omedvetna om sitt avfallsansvar. Kretslopp och vatten såg ett behov av att ansvariga tjänstepersoner ges bättre kännedom om vilka lagar och regler som ska följas.

Förvaltningens bedömning

Miljölagstiftningen ställer ökande krav på verksamheter att ha kontroll på sin avfallshantering, att sortera och förebygga avfall. Verksamheterna har ett miljöansvar och oftast är miljö- och klimatanmänden tillsynsmyndighet. Tillsynsmyndigheten inom miljöområdet har även ett informationsansvar.

Förvaltningen bedömer, utifrån arbetet med avfallsplanen, att de flesta bolag och ett flertal förvaltningar inom staden har ett pågående arbete och viss överblick över sitt avfall. Förvaltningen ser samtidigt att det fortfarande finns förbättringspotential hos flera av stadens förvaltningar avseende avfallsfrågor. När *Skrota skräpet* bedrevs riktade det sig främst till stadsdelsförvaltningarna och sedan dess har en omorganisation skett.

Förvaltningen förutsätter att ett eventuellt nytt projekt inte kommer omfatta återtagande av huvudmannaskapet för Tage, då det nu drivs av Göteborgs stads

leasing och kompletterar deras verksamhet avseende leasing av möbler och inventarier.

Problembeskrivning

Förvaltningen upplever att det ofta inte finns någon tjänsteperson som har möjlighet att ta ansvar för den praktiska avfallshanteringen på verksamheterna hos förvaltningar med många verksamheter i olika lokaler. Det finns oftast en miljöansvarig som arbetar på strategisk nivå inom förvaltningarna, men det saknas resurser lokalt. Till exempel saknas resurser för att se över vilken avfallshandling och utrustning som erbjuds de olika verksamheterna och informerar den personal som ska utföra sorteringen i sitt dagliga arbete så att utrustning och information matchar behoven. I dessa fall finns det inte heller någon som har en samlad bild av de avfallsmängder som produceras inom verksamheterna vilket försvårar arbete och uppföljning inom avfallsplanen. Det finns också risk för brister i handlingen av farligt avfall i verksamheterna när avfallskunniga saknas.

Avseende miljöansvar uppfattar Kretslopp och vatten att miljöansvaret för de verksamheter som bedrivs faller på respektive nämnd.

Det saknas även resurser att bedriva arbete inom avfallsförebyggande. Det krävs resurser för att kunna kartlägga dagens användning av förbrukningsartiklar eller svinn och införa flegångsartiklar eller nya arbetssätt. Ansvariga chefer har många andra ansvarsområden och det är därför en hög tröskel för att starta upp förbättringsarbete om avfallsfrågor.

Kretslopp och vatten bedömer att stadens olika verksamheter har ett omfattande behov av avfallshandling. Som exempel tas här de nämnder som fått förslaget på remiss. Kretslopp och vatten har hämtat avfall från 340 olika platser åt förskolenämnden, från 186 ställen åt grundskolenämnden och åt äldre- vård- och omsorgsnämnden hämtades från 92 ställen under 2022. Totalt över 600 avfallsutrymmen och utifrån äldre statistik uppskattas vikten till mellan 4 000 och 5 500 ton mat- och restavfall per år. Därutöver har de även förpackningsinsamling och handling av verksamhetsavfall.

Bedömning och förslag

Genom den omorganisation som skett, där stadsdelsnämnder ersatts av facknämnder, och med införande av ett gemensamt miljöledningssystem har de övergripande strukturella förutsättningarna för att få till en bra sortering och minskade avfallsmängder förbättrats, men några delar saknas fortfarande.

Inom miljöledningssystemet ska aspekter som ger miljöpåverkan inom nämndernas verksamheter kartläggas och åtgärder för minskning ska tas fram. I många fall kommer miljöpåverkan från materialförbrukning och avfall att ingå som viktiga aspekter. Det ankommer sedan på förvaltningarna att med olika åtgärder minska miljöpåverkan systematiskt och för nämnderna att avsätta resurser för detta i budgetbesluten. Om detta genomförs så följer det den förordade principen med ”uppiifrån och ned” från tidigare arbete.

När ansvaret för verksamheternas lokala avfallshantering och materialförbrukning ligger på till exempel rektorer, enhets- eller avdelningschefer behöver de mer stöd för att kunna ta sig an frågorna. Förvaltningen delar motionärens bedömning av stödbehov, men ser att det är så pass stort och kontinuerligt i förvaltningarna att ett tidsbegränsat projekt som drivs från Kretslopp och vatten inte är den mest effektiva lösningen. När miljöfrågorna genom miljöledningssystemet ska inkluderas i den ordinarie styrningen inom nämnderna bedömer Kretslopp och vatten att frågor om avfall och materialförbrukning bör hanteras i samma ordning. Verksamheterna förändras i omfattning, lokaler byts och arbetssätt förändras inom nämnderna. Kretslopp och vatten bedömer att det är lämpligare att det finns avfallsansvariga personer inom förvaltningarna kontinuerligt för att möta det stora behov som finns på lång sikt. Det handlar om över 600 avfallsutrymmen som kontinuerligt ska matchas med de varierande behoven bara hos de tre förvaltningar som fått remissen.

Om det tillsätts avfallsansvariga i förvaltningarna kan de ha kunskap och ansvar för att antingen ansvara för avfallshanteringen eller stötta de som är ansvariga med att få till lämplig avfallshantering både i arbetslokaler och soprum. Det är en funktion som kan tänkas knytas till förvaltningarnas funktioner för inköp, fastighetsfrågor eller miljöansvar. De kan också stötta i att minska materialförbrukningen för respektive verksamhet. De kan ha kunskap om grunduppdraget och anpassa upplägget till förvaltningarnas egna specifika behov och förutsättningar. Det finns även potential att minska kostnader för inköp av engångsartiklar och för avfallshantering.

Kretslopp och vatten föreslår att i stället för att avsätta skattemedel för tidsbegränsade punktinsatser som genomförs av Kretslopp och vatten hos dessa förvaltningar, så bör de nämnder som har behov få egna resurser för att följa lagen, klara av att förbättra sin avfallshantering och minska sin materialförbrukning. I stället för att Kretslopp och vatten rekryterar projektanställda för en tidsbegränsad insats kunde då permanenta tjänster skapas.

Ett lämpligt projekt för Kretslopp och vatten skulle kunna vara att introducera och inspirera nya avfallsansvariga i andra förvaltningar. Ett omfattande stödmaterial finns framtaget och Kretslopp och vatten kan hjälpa till att guida rätt i det. Detta skulle kunna ingå i ett utvecklat kundutbud för verksamheter tillsammans med utbildningar och enskilt stöd.

I begränsad omfattning kan det göras inom det ordinarie uppdraget på samma sätt som vi stöttar fastighetsskötare och avfallsansvariga för flerbostadshus, men för större riktade insatser är det lämpligt med tillskott av skattemedel. För att kunna finansieras av taxemedel bör samma möjligheter till stöd även ges till andra verksamheter än de kommunala, till exempel till föräldrakooperativa förskolor och friskolor.

Bedömning ur ekonomisk dimension

Stöd till andra förvaltningar, utöver vad som erbjuds till andra avfallskunder, kan inte finansieras med avfallstaxans medel. Det innebär att om ett *Skrota skräpet*-projekt med riktade insatser ska startas upp behöver förvaltningen få tillskott av skattemedel för att bedriva det.

2017 till 2020 budgeterades 4 miljoner kronor årligen för Skrota skräpet och utfallet blev mellan 3,8 och 3,9 miljoner kronor för 2017 till 2019. För avvecklingsåret 2020 blev utfallet knappt två miljoner kronor.

Ekonomiska besparingar hos verksamheterna: två pilotverksamheter, en skola och en förskola som deltog sparade tillsammans ca 130 000 kr på minskade inköp och knappt 20 000 kr genom lägre kostnader för avfallshantering. Ingen summering av de ekonomiska effekterna från Skrota skräpet har gjorts, då det saknas data, men i slutrapporten ges ett exempel på en verksamhet som sparar 8 000 kr/år, främst i avgifter till Kretslopp och vatten. En överslagsberäkning där det antas att alla 110 verksamheter som slutfört sorteringsdelen minskat sina avfallskostnader med 9 000 kr vardera per år så motsvarar det nära 1 miljoner kronor årligen.

De totala avfallshanteringskostnaderna har inte minskat i motsvarande grad eftersom en miljöstyrande avfallstaxa tillämpas. Utifrån beräkningsexemplet i slutrapporten bedöms den verkliga kostnadsminskningen för avfallshanteringen för typverksamheten vara ca 4 000 kr/år, det vill säga knappt hälften av vad som blir effekten hos verksamheten. Resterande intäktsminskning hos Kretslopp och vatten behöver kompenseras med andra avgiftsuttag för att täcka kostnaderna för hela avfallsverksamheten.

Kretslopp och vatten har prioriterat att stötta flerbostadshusägare eftersom det har potential att ge spridning till samtliga boende i Göteborg och därmed ge större effekt per insats, den bedömningen kvarstår. Verksamheter är mer olika varandra och kräver därför större resurser att stötta, de har dessutom ett lagstiftat ansvar att minimera och sortera sitt avfall, miljömyndigheter har ett informationsansvar och i flera omgångar har det varit på förslag nya lagar som syftat till att det kommunala renhållningsansvaret inte ska omfatta avfall från verksamheter.

Bedömning ur ekologisk dimension

Skrota skräpet bidrog till hållbar utveckling ur ett ekologiskt perspektiv genom att minska avfallsmängderna, minska nyinköp av inventarier och genom att förbättra förutsättningarna för ökad återvinning samtidigt som kunskapen om resurshushållning ökade. Ett nytt projekt kan ge liknande effekter, men dessa kan även nås om förvaltningarna själva tar ett större kontinuerligt ansvar för sin avfallshantering. Ett eget arbete kan bidra till att kunskapsnivån ökar succesivt inom förvaltningarna, vilket skulle kunna bidra till ökad förmåga att även hantera farligt avfall och kemikalier när det förekommer i verksamheterna.

Bedömning ur social dimension

En inriktning där stadens förvaltningar tar eget ansvar för sin avfallshantering och materialförbrukning genom permanenta resurser, till exempel i form av avfallsansvariga, har potential att skapa fasta tjänster. En inriktning enligt motionärens förslag skulle sannolikt innebära att Kretslopp och vatten rekryterar projektanställd personal.

Skrota skräpet bidrog till social hållbarhet främst genom att bidra till kunskapshöjning, förbättrad arbetsmiljö, förbättringar för brukare och engagemang hos personalen. Dessa typer av nyttor kan åstadkommas om ett nytt projekt införs, men även genom att arbeta med liknande aktiviteter i förvaltningarnas egen regi.

Expedieringskrets

Kommunstyrelsen

Bilaga 1: Yttrande över motion av Stina Svensson (FI) om att återinföra projektet *Skrota skräpet*

Kretslopp och vattennämnden avstyrker förslaget om att återinföra projektet *Skrota skräpet*.

Kretslopp och vattennämnden föreslår att stadens nämnder i stället inom sitt verksamhetsansvar förbättrar sin egen avfallshantering, ökar sorteringen och minskar resursförbrukningen. Detta görs lämpligen i enlighet med styrande dokument i Göteborgs Stad som miljöledningssystemet, avfallsplanen, miljö- och klimatprogrammet, reglementenas skrivningar om hållbarhetsarbete och relevant avfallslagstiftning.

Om Kommunfullmäktige ändå beslutar om att återinföra *Skrota skräpet* så förutsätter Kretslopp och vattennämnden att huvudmannaskapet för den interna bytessidan Tage inte ingår.

Om nämnderna i staden väljer att anamma ett arbetssätt med avfallsansvariga kan ett lämpligt projekt för Kretslopp och vatten vara att introducera och inspirera dessa personer. I viss begränsad omfattning kan det göras för taxemedel, men för större riktade insatser krävs tillskott av skattemedel.

Bedömning ur ekonomisk dimension

Kretslopp- och vattennämnden bedömer att om nämnden ges ansvar för att återinföra *Skrota skräpet* så behöver det, precis som tidigare, finansieras av skattemedel för att miljölagstiftningen inte tillåter taxefinansiering av den typen av internt riktade insatser.

Det finns potential för ett projekt att minska kostnader för deltagande verksamheter, men tidigare insatser bedömdes ge ett negativt nettoresultat. Kretslopp- och vattennämnden bedömer att det går att få ett effektivare arbete om det bedrivs ”uppifrån och ner” i stället för ”från sidan”.

Bedömning ur ekologisk dimension

Att arbeta med avfallsfrågor har potential att minska avfallsmängderna, minska resursförbrukningen, förbättra förutsättningarna för ökad återvinning och öka kunskapen.

Bedömning ur social dimension

En inriktning där permanenta resurser tillsätts har potential att skapa fasta tjänster medan en inriktning enligt motionärens förslag troligen skulle innebära att Kretslopp och vatten rekryterar projektanställd personal.